

V.H.BAUMANN, *Așezări rurale antice în zona gurilor Dunării (Contribuții arheologice la cunoașterea habitatului rural) (sec.I-IV p. Chr.)*, Biblioteca isto-pontică. Seria arheologie 1, Institutul de Cercetări Eco-Muzeale Tulcea, 1995, 447 p. + o planșă în afară de text.

Institutul de Cercetări Eco-Muzeale Tulcea a tipărit recent, în condiții grafice de excepție, volumul cercetătorului Victor-Heinrich Baumann despre așezările rurale antice din zona gurilor Dunării, prima dintr-o serie destinată arheologiei. Reputatul arheolog tulcean aduce din nou o contribuție esențială la cunoașterea vieții rurale pe baza mărturiilor arheologice din primele patru secole ale erei creștine. Adunând mărturiile a peste un deceniu de cercetări asupra siturilor din zonă, credem că lucrarea și-a atins scopul mărturisit, de relevare a procesului de transformare culturală a societății rurale getice nord-dobrogene.

Cercetarea societății autohtone din Dobrogea romană face parte dintr-un program amplu de investigare a mediului rural antic, care a fost declanșat în urmă cu peste un sfert de secol, având trei obiective, cu tot atâtea etape.

Primul obiectiv, de cercetare a rolului îndeplinit de *villa rustica* romană, ca intermediar cultural între orașul roman și satul autohton a fost finalizat în lucrarea monografică *Ferma romană din Dobrogea* (1983).

Tomul pe care-l recenzăm susține cel de-al doilea obiectiv al programului, bazându-se pe săpăturile efectuate la Frecăței și Valea Morilor. După cum mărturisea autorul în *Cuvânt înainte*, această lucrare nu face decât să puncteze stadiul actual al cercetării științifice, precedând realizarea celui de-al treilea obiectiv, care se referă la satul roman de tip *vicus*.

Volumul este bine structurat, tratând pe cât posibil exhaustiv câteva situri arheologice. Sunt prezentate rezultatele săpăturilor de salvare de la Telița-Amza dintre anii 1987-1988, fiind conturată bine situația stratigrafică a zonci. Cu ajutorul câtorva hărți și scheme grafice a fost reconstituită configurația din vechime a terenului. Stratigrafia așezării, deși puternic afectată de lucrările agricole contemporane, evidențiază o locuire neîntreruptă între secolele I-IV d.Chr. Așezarea romană s-a constituit pe vatra unei vechi așezări hallstattiene. Această veche locuire este pusă în evidență de o serie de fragmente ceramice: vase cu pereți lustruiți și decor cancelat și fragmente grosiere, decorate cu brăuri alveolate și adâncituri care anunță sfârșitul Hallstatt-ului mijlociu; se întâlnesc fragmente de vase ornamentate prin impresiuni și linii incizate. Aceste descoperiri au analogii în altele, din nordul Dobrogei, la Babadag și Niculițel/Cornet. Vestigiile ale epocii Latène-getice se întâlnesc doar pe un bot de promontoriu, unde se pare că a existat o așezare getică fortificată. Epoca romană timpurie are două etape de locuire neîntreruptă: prima este marcată de locuințe de tip bordeci, etapa ulterioară, cu două subetape, fiind reprezentată de locuințe de suprafață cu temelii de piatră. Edificiul descoperit la Amza pare să fie un *horreum*, frecvent întâlnit în lumea romană, servind la depozitarea cerealelor. Săpăturile au scos la iveală și o construcție rectangulară, absidată, transformată

în secolul IV în edificiu creștin. Locuirea romană târzie de la Amza a fost cea mai extinsă, ocupând 42 ha. Descoperirile monetare atestă o întrerupere a circulației monetare la mijlocul secolului III și o reluare în perioada Aurelian – Constantin cel Mare.

Dintre edificiile publice se remarcă bazilica paleocreștină, sanctuarul și *horreum*-ul. Descoperirea unui cuptor, a unor magazii și a numeroase gropi menajere atestă o intensă activitate economică, care se desfășura aici.

Cercetările efectuate nu au evidențiat o fortificare a așezării, nici măcar în epoca feudală timpurie – de asemenea reprezentată – poate și datorită unei excelente poziții naturale. Autorul nu omite să reconstituie în scurte "imagini" viața economico-socială și spirituală a comunității, această parte a lucrării încheindu-se cu o bogată serie de tabele și fotografii ale inventarului descoperit.

O altă așezare antică tratată este cea de la Sarichioi, punctul "Sărătura", unde au fost efectuate cercetări în 1989. Spre deosebire de situația precedentă rezultatele stratigrafice se prezintă ca fiind extrem de simple. Materialul ceramic descoperit, mai ales cel de import, este principalul criteriu de încadrare cronologică a așezării, deși există și monede de bronz de la Hadrian, Septimius Severus și Constantin I, ca și de argint, de la Iulia Maesa (218-223). Așezarea ocupă o suprafață foarte extinsă, locuirea geto-romană (cu trei etape), fiind suprapusă de o locuire feudală din secolul X.

În continuare se prezintă concluziile asupra săpăturilor efectuate în 1990, din punctul "Cotul Tichilești". Cercetările au stabilit o locuire îndelungată, datată de la sfârșitul Hallstatt-ului până în epoca medievală timpurie. Stratigrafia a pus în evidență folosirea îndelungată, neîntreruptă, a terenului, din timpul culturii Babadag (reprezentată chiar de o necropolă) până în secolul II d.Chr., deși cele mai recente urme de locuire sunt de la începutul mileniului al II-lea.

O secțiune interesantă o constituie și publicarea centrului de olărit de la Telița-Valea Morilor, punctul "Hoge", în urma săpăturilor efectuate între 1982 și 1992, rapoartele de săpătură fiind prezentate cronologic. Se remarcă descoperirea unui cuptor și a unei ferme romane, întâmplată chiar la începutul săpăturilor arheologice.

De asemenea, ni se pare de un real interes studiul referitor la ceramica utilitară produsă în secolul al IV-lea în officina romană de pe Valea Morilor. Aceasta are la bază experimente fizico-mecanice, analize chimice și fizico-chimice și, ca rezultat, se clarifică situația veselei de bucătărie (oala-borcan, oala cu două torți, străchinile, capacele) și a veselei de masă (ulcioare, cănițe, castroane), nefiind trecute cu vederea nici amforele și opațele.

Ni s-a părut deosebit de utilă și importantă lucrarea domnului dr. V. H. Baumann, ea fiind o analiză reușită în stadiul actual al cercetării. Bineînțeles, ea trebuie socotită, în primul rând, ca o

operă deschizătoare de drumuri, alte cercetări urmând a fi valorificate în același mod și, totodată, să creeze o imagine tot mai bogată asupra perioadei și zonei discutate.

MIHAIL ALBIȘTEANU